

micael lindholm, 2010-02-02

Stipendierapport, PK-stipendium 2009.

Digitala medier och journalistiskt oberoende – exemplet www.elfaro.net, El Salvador.

Jag reste till El Salvador i oktober 2009 och besökte där i första hand redaktionen för webbtidningen elfaro.net. Min hypotes var att framväxten av nya digitala nyhetsmedier bidrar till en modernisering av journalistiken och därmed en utmaning mot politiserade och styrda medier.

En bild av journalistikens vardag och samhällsklimatet kan hämtas från mitt första besök på El Faros redaktion. Där visas en nylanserad satsning, en reportageserie under rubriken ”Comunidades sin muerte”. Det handlar om att spegla det fåtal salvadoranska byar och samhällen där det inte förekommer våld och mord, samt att försöka undersöka vad det beror på. Då ska man veta att i El Salvador mördas i genomsnitt 17 personer varje dag i allt från gängkrig till ”vanlig” rå kriminalitet på gatan. Ofta kretsar våldet kring så kallade ”maras”, ungdomsgäng som likt maffia styr geografiska områden med vapenmakt och tvångsskatter. Det anmärkningsvärda är alltså inte att våldet existerar utan att det finns platser där det inte existerar. Redaktionen ger sig ut på minerad mark eftersom det är långt ifrån riskfritt att bevaka ämnet.

Mitt i en ofta mörk bild av journalistik och demokratiutveckling måste man kunna urskilja de positiva krafterna och de positiva exemplen. Även om man lättast kommer ihåg kommentarer som att ”*majoriteten av journalister har aldrig läst en hel bok*” eller ”*journalistik är bara ett sätt att hävda och utöka makt*” eller att ”*tidningarna jagar som vanligt bara skandal och sensation*” så är min erfarenhet ändå att det finns en stor vilja och potential hos enskilda journalister som vill vara med och förändra och göra skillnad.

Den salvadoranska journalistiken präglades starkt dels av inbördeskriget som pågick under 15 år men också av ”kalla krigets” polarisering. Men en nyorientering och en viss modernisering av förhållandena kan räknas från mitten av 90-talet då de dominerande redaktionerna började släppa fram yngre journalister med universitetsutbildning och andra referensramar. Sedan dess har utvecklingen gått upp och ner, ofta tagit två steg framåt och ett tillbaka. En öppning i riktning mot pluralism och yttrandefrihet är tydlig men det som består är den starka ägarkoncentrationen och därmed tydlig politisering, trots att landets konstitution talar kraftfullt mot monopol. Samtidigt finns det mitt i en negativ bild av mediernas situation och möjligheter en rad alternativa initiativ.

Webbtidningen www.elfaro.net är ett lysande exempel. På tio år har tidningen etablerat sig och bland annat blivit en referenspunkt för andra medier, för politiker och för universiteten. Detta genom en medveten satsning på kvalificerad fördjupande journalistik utförd av kompetenta journalister. De når nu också nya grupper genom satsning på fotojournalistik och podcast. Tidningen som kan ha mer än 200 000 besökare per månad och som toppar med 15 000 besök per dag har just kommit ut i ny och modernare design. Carlos Dada som är en av grundarna är stolt när han med glimten i ögat säger att förr frågade alla när han ringde för att ställa frågor: ”va, vad är elfaro?” Nu kommer han bara till växeln där de säger att: ”nä, den du söker är inte inne.”

Det finns andra alternativa initiativ och de är ofta webbaserade. Exempel: La pagina, www.lapagina.com.sv Raices www.raices.com.sv Co-latino www.colatino.com.sv och Consorcio para la Nueva Comunicación som inom kort startar ett projekt för medborgarjournalistik bestående av en veckotidning, webbtidning samt radio, med arbetsnamnet Voces. Man undersöker också möjligheterna att inrätta en Pressombudsman, knuten till det statliga Procuradoría de derechos Humanos som inrättades som en del av fredsavtalet. Projektet har beretts under två års tid med huvudsaklig finansiering från den spanska staten via ”EMAR TV de Andalucía” som själva jobbar med lokal radio och TV i södra Spanien samt med kanalisering av mediabistånd. Projektet har en nationell styrgrupp samt en stödgrupp (Grupo de asesores) bestående av lokala och internationella experter.

Det finns en tydlig medvetenhet om att journalistiken måste följa med teknikutvecklingen och att man lätt kommer på efterkälken om man inte utbildas i ny teknik, t.ex. internet, vilket följande citat visar:

”Bristen på oberoende är det största problemet. Jobbar du för en lokaltidning till exempel så är din främsta lojalitet gentemot källorna och inte läsarna. Dessutom saknas ofta ekonomi för att skapa ett oberoende, dvs beroendet av annonsörerna är för stort.”

”Vi måste lära oss nya tekniker, nya plattformar, annars är vi snart ifrånsatta.”

”Vi måste lära nytt om digitala verktyg och plattformar. Göra websidor, bloggar, sociala medier som Facebook och Twitter.”

Det är helt uppenbart att det finns en stor utvecklingspotential för god journalistik via ”nya medier”, vilket flera exempel visar på. Somliga går så långt som att säga att vi ska ge upp reformeringen av ”gammelmedia” och satsa på helt nya plattformar. Det gäller också vidareutbildning där de flesta säger sig tro på ett framtida erfarenhetsutbyte och utvecklingsarbete via webben.

Syftet är inte bara att utveckla nya tekniker för att nå fler konsumenter utan också ett sätt att bryta styrning och monopol. Därför kan man notera att det bland salvadoranska

journalister finns stora förväntningar på att El Faro, med sin oberoende redaktionella linje, ska stärka sin ställning och fortsätta bana väg för fler alternativa journalistiska initiativ.

/michael lindholm